

**MINISTER ROLNICTWA
I ROZWOJU WSI**

Znak sprawy: ŻW.zch.870.1.50.2020

Warszawa, dnia
2020 -02- 07

**Lubuska Izba Rolnicza
w Zielonej Górze**

L.Dz. 68
Dnia 13.02.2020 Podpis [Signature]

Pan
Władysław Piasecki
Przewodniczący Lubuskiego
Forum Rolniczego
Kalsk 91
66-100 Sulechów

Pan
Stanisław Myśliwiec
Prezes Lubuskiej
Izby Rolniczej
ul. Kożuchowska 15a
65-364 Zielona Góra

Szanowni Państwo!

W nawiązaniu do pisma z dnia 7 stycznia 2020 r. znak: LIR-5/2020/PS w sprawie problemów związanych z wystąpieniem wirusa ASF w populacji dzików na terenie województwa lubuskiego przysłanego przy piśmie Pana Pawła Szota Zastępcy Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 stycznia 2020 r. znak: BPRM.217.2.3.2019.JG uprzejmie informuję, co następuje.

Zwalczanie afrykańskiego pomoru świń (ASF) odbywa się na podstawie przepisów ustanowionych na poziomie Unii Europejskiej (UE) dotyczących środków kontroli w zakresie zdrowia zwierząt w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń, które obowiązują na jednolitych zasadach wszystkie państwa członkowskie UE, w tym również Polskę.

Podkreślenia wymaga fakt, że efektywność zwalczania ASF jest uzależniona od wielu łącznie stosowanych środków, w tym przed wszystkim od redukcji populacji dzików na terenie całego kraju, przestrzegania zasad bioasekuracji w gospodarstwach, poszukiwania zwłok padłych dzików i ich eliminacji ze środowiska jako potencjalnego źródła wirusa.

Wystąpienie ognisk oraz przypadków ASF na danym obszarze wiąże się z wprowadzeniem określonych ograniczeń. Zasady regionalizacji i wyznaczania poszczególnych obszarów zostały ściśle określone przez Komisję Europejską, która sprecyzowała sposób zarówno wyznaczania, jak i znoszenia poszczególnych obszarów, które swym zasięgiem mogą wykraczać poza teren danej gminy czy powiatu, gdzie wykryto chorobę.

Środki do zwalczania ASF określa dyrektywa 2002/60/WE z dnia 27 czerwca 2002 r. ustanawiająca przepisy szczególne w celu zwalczania afrykańskiego pomoru świń oraz zmieniającej dyrektywę 92/119/EWG w zakresie choroby cieszyńskiej i afrykańskiego pomoru świń (Dz. Urz. WE L 192, z 20.07.2002 z późn. zm.).

Ww. dyrektywa została wdrożona do polskiego porządku prawnego m. in. w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1967, z późn. zm.) oraz aktach wykonawczych wydanych na podstawie tej ustawy m.in. w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 maja 2015 r. w sprawie środków podejmowanych w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń (Dz. U. z 2018 r. poz. 290, z późn. zm.).

Zgodnie z ww. rozporządzeniem na obszarze objętym ograniczeniami tzw. obszarze czerwonym powiatowy lekarz weterynarii może zakazać:

- 1) odłowów zwierząt łownych lub
- 2) polowań na zwierzęta łowne, lub
- 3) polowań indywidualnych na zwierzęta łowne, lub
- 4) polowań zbiorowych na zwierzęta łowne bez udziału psów lub z udziałem psów, lub
- 5) polowań zbiorowych na zwierzęta łowne bez naganki lub z naganką

- jeżeli po przeprowadzeniu analizy ryzyka stwierdzi, że odłowy zwierząt łownych, polowania na zwierzęta łowne, polowania indywidualne na zwierzęta łowne, polowania zbiorowe na zwierzęta łowne bez udziału psów lub z udziałem psów lub polowania zbiorowe na zwierzęta łowne bez naganki lub z naganką powodują zagrożenie rozprzestrzeniania się afrykańskiego pomoru świń.

Należy podkreślić, że wprowadzenie ww. zakazów opiera się na ocenie sytuacji epizootycznej w terenie dokonanej przez kompetentne organy Inspekcji Weterynaryjnej – jako elementu zarządzania ryzykiem jakie powoduje pojawienie się przypadków ASF na danym obszarze.

Wyposażenie odpowiednich organów w uprawnienia do stanowienia aktów prawa miejscowego jest odpowiedzialnością ustrojodawcy na uwarunkowania lokalne i wynika przede wszystkim z następujących przesłanek:

- 1) szczegółowe regulowanie zagadnień lokalnych przez organy centralne nie jest wskazane ze względu na niepełną znajomość specyfiki lokalnej, a tym samym możliwość pominięcia swoistych uwarunkowań występujących na danym obszarze,
- 2) brak konieczności jednolitego normowania danej kwestii na obszarze całego kraju z uwagi na jej lokalny charakter,
- 3) potrzeba szybkiej reakcji przez organy lokalne w sytuacjach nadzwyczajnych, czego co do zasady nie da się zapewnić na poziomie centralnym.

Kompetencje do stanowienia aktów prawa miejscowego, jakie posiadają terenowe organy administracji rządowej, zwłaszcza w obszarze prawodawstwa weterynaryjnego, są często wykorzystywane na poziomie lokalnym zarówno przez powiatowych lekarzy weterynarii, jak i wojewodów. Dotyczy to w szczególności sytuacji gdy potrzebna jest szybka reakcja w przypadku zagrożenia wystąpienia lub wystąpienia na poziomie lokalnym (powiatowym lub wojewódzkim) choroby zakaźnej zwierząt podlegającej obowiązkowi zwalczania, jak ma to miejsce w przypadku ASF.

W takim przypadku co do zasady nie zachodzi konieczność jednolitego normowania danego zagadnienia na obszarze całego kraju z uwagi na jego lokalny charakter. Jednocześnie to zwykle dany organ terenowy posiada najlepszą wiedzę jakie środki należy zastosować uwzględniając swoiste uwarunkowania – istotne z epizootycznego punktu widzenia – występujące na danym obszarze. Uprawnienia prawotwórcze, które posiadają w tym zakresie terenowe organy administracji rządowej, zwłaszcza w obszarze ochrony zdrowia zwierząt i zwalczania chorób zakaźnych zwierząt, wpisują się w strategię szybkiej likwidacji oraz ograniczania szerzenia się zagrożenia epizootycznego wywołanego daną jednostką chorobową na poziomie lokalnym.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że zmiany regionalizacji określonej w decyzji wykonawczej Komisji z dnia 9 października 2014 r. w sprawie środków kontroli w zakresie zdrowia zwierząt w odniesieniu do afrykańskiego pomoru świń w niektórych państwach członkowskich i uchylającej decyzję wykonawczą 2014/178/UE odbywają się w gronie wszystkich państw członkowskich. W związku z powyższym, w przypadku przyjęcia większością głosów projektu załącznika poddanego pod głosowanie przez Komisję Europejską (nawet w sytuacji sprzeciwu wyrażonego przez Polskę), staje się on obowiązujący (z chwilą notyfikacji tak podjętej decyzji państwu członkowskiemu UE).

Zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt zajmują się organy Inspekcji Weterynaryjnej, które zgodnie z ww. ustawą, w zakresie swojej właściwości, przygotowują i aktualizują plany gotowości zwalczania poszczególnych chorób zakaźnych zwierząt, w tym ASF.

Na podstawie art. 54 ust. 3 ww. ustawy organy administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego, podmioty prowadzące działalność w zakresie pozyskiwania, wytwarzania, przetwarzania lub obrotu niejadalnymi produktami pochodzenia zwierzęcego, ubocznymi produktami zwierzęcymi, produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego w rozumieniu przepisów o wymaganiach weterynaryjnych dla produktów pochodzenia zwierzęcego oraz podmioty dysponujące środkami materiałowymi i technicznymi, których udział jest niezbędny przy zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, współpracują z organami Inspekcji Weterynaryjnej przy opracowaniu i realizacji planów gotowości.

Ponadto na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 maja 2004 r. w sprawie zakresu i warunków współpracy organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów w tworzeniu planów gotowości zwalczania chorób zakaźnych zwierząt (Dz. U. Nr 129, poz. 1372) podmioty, których udział jest niezbędny w zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, w tworzeniu planów gotowości zwalczania chorób zakaźnych zwierząt oraz realizacji działań wynikających z tych planów przekazują niezwłocznie organom Inspekcji Weterynaryjnej:

1. na ich żądanie, informacje niezbędne w celu opracowania projektów planów gotowości i uaktualnienia tych planów;
2. informacje niezbędne do uaktualniania planów gotowości.

Ponadto organy Inspekcji Weterynaryjnej w celu realizacji zadań określonych w planach gotowości mogą zawierać umowy i porozumienia z podmiotami, o których mowa powyżej oraz współpracować z zespołami reagowania kryzysowego. Ponadto przedstawiciele podmiotów, których udział jest niezbędny w zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, na wniosek organu Inspekcji Weterynaryjnej biorą udział w szkoleniach i ćwiczeniach wynikających z planów gotowości.

Ponadto z informacji uzyskanych od Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji wynika, że zadania związane z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej realizowane są m.in. zgodnie z rekomendacjami Międzyresortowego Zespołu do spraw łagodzenia skutków związanych z wystąpieniem przypadków afrykańskiego pomoru świń oraz procedurami wynikającymi z Krajowego Planu Zarządzania Kryzysowego.

Zgodnie z art. 14 ust. 1 ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz. U. z 2019 r. poz. 1398) organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie województwa jest wojewoda, do zadań którego należy m.in. kierowanie monitorowaniem,

planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie województwa (art. 14 ust. 2). Wojewoda posiada szereg instrumentów, którymi może oddziaływać na przebieg zdarzenia, na przykład może wydać rozporządzenie wprowadzające nakazy i ograniczenia w sprawie likwidacji choroby zakaźnej zwierząt, jak również wnioskować do Ministra Obrony Narodowej o użycie pododdziałów lub oddziałów Sił Zbrojnych, jeśli w sytuacji kryzysowej użycie innych sił i środków jest niemożliwe lub może okazać się niewystarczające. Organem pomocniczym wojewody jest wojewódzki zespół zarządzania kryzysowego, którego głównym zadaniem jest przygotowywanie propozycji działań w związku z występującymi lub potencjalnymi zagrożeniami mogącymi mieć wpływ na bezpieczeństwo na terenie województwa.

Niezależnie od powyższego rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 26 września 2016 r. ustanowiony został Pełnomocnik Rządu do spraw działań związanych z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Pełnomocnik w szczególności koordynuje podejmowanie działań związanych z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń na terytorium Polski, z uwzględnieniem aktualnej sytuacji epizootycznej i współpracuje w tym zakresie z Radą Ministrów.

Kolejną kwestią jest kwestia zaopatrzenia w chłodnie. W związku z realizacją rekomendacji Międzyresortowego Zespołu ds. łagodzenia skutków związanych z wystąpieniem przypadków afrykańskiego pomoru świń w 2018 r. na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi Agencja Rezerw Materiałowych (ARM), podległa Ministrowi Energii, zgromadziła w ramach rezerw strategicznych 50 szt. chłodni z przeznaczeniem na przechowywanie tusz dzików.

Udostępnianie przedmiotowych chłodni odbywało się w oparciu o decyzję Ministra Energii, na wniosek wojewody, po pozytywnej opinii wydanej przez Głównego Lekarza Weterynarii o zasadności udostępnienia chłodni z rezerw strategicznych.

Chłodnie kontenerowe niezbędne do działań związanych ze zwalczaniem ASF były pozyskiwane też w ramach programu priorytetowego „Racjonalna gospodarka odpadami” ogłoszonego przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, zgodnie z którym beneficjentem środków na zakup chłodni był Polski Związek Łowiecki oraz w ramach rezerwy celowej poprzez Inspekcję Weterynaryjną, a także Lasy Państwowe.

Ponadto pragnę zwrócić uwagę, że chłodnie kontenerowe niezbędne do działań związanych ze zwalczaniem ASF są stale udostępniane – w ramach możliwości – kołom łowieckim przez Inspekcję Weterynaryjną (IW). Zakup kontenerów chłodniczych do przechowywania tusz dzików od 2016 r. stanowi jeden z priorytetowych wydatków rzeczowych Inspekcji Weterynaryjnej. W 2016 r. z budżetu tej Inspekcji zakupiono 107 takich chłodni, w 2017 r. – 125 sztuk, w 2018 r. – 365 sztuk, a w 2019 r. zaplanowano zakup 242 sztuk tych urządzeń.

Aktualnie trwa analiza bieżących potrzeb w tym zakresie i możliwości zwiększenia liczby tych urzędzeń.

Kolejną ważną kwestią jest prowadzenie szkoleń oraz działań informacyjnych. Od momentu stwierdzenia wystąpienia ASF na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, Inspekcja Weterynaryjna prowadzi nieprzerwanie szereg akcji informacyjnych oraz działań o charakterze edukacyjnym, mających za zadanie: uświadomić społeczeństwu zagrożenia wynikające z występowania tej jednostki chorobowej na terytorium kraju oraz drogi szerzenia się ASF, czy też przybliżyć sposób postępowania w przypadku znalezienia zwłok padłego dzika.

Należy również podkreślić, że resort rolnictwa oraz Inspekcja Weterynaryjna podejmują także działania mające na celu przeprowadzenie skutecznej kampanii informacyjnej dotyczącej ASF oraz bioasekuracji wśród hodowców świń, przedsiębiorców, lekarzy weterynarii, myśliwych, leśników i podróżnych w ramach prowadzonej na terenie całego kraju akcji informacyjnej.

W styczniu 2018 roku, w związku z dynamiczną sytuacją epizootyczną dotyczącą afrykańskiego pomoru świń, Główny Lekarz Weterynarii wystosował do wszystkich wojewódzkich lekarzy weterynarii pismo z poleceniem przeprowadzenia w województwach cyklicznych (minimalnie raz na miesiąc) akcji informacyjnych odnośnie afrykańskiego pomoru świń. Ww. akcje prowadzone są między innymi przy użyciu środków masowego przekazu (np. poprzez uczestnictwo w audycjach radiowych i telewizyjnych w rozgłośniach regionalnych, artykuły w gazetach regionalnych), celem propagowania wiedzy o chorobie, jej objawach i sposobie rozprzestrzeniania się, obowiązku zgłaszania podejrzeń wystąpienia ASF, postępowaniu w przypadku padnięć świń i znalezienia martwego dzika, przysługujących odszkodowaniach za świnie poddane ubojowi, zabite lub padłe w wyniku zastosowania zabiegów nakazanych przez organy Inspekcji Weterynaryjnej oraz zasadach bioasekuracji.

Przy tym należy zauważyć, że już 2013 r. powiatowi lekarze weterynarii rozpoczęli intensywne szkolenia przypominające dla lekarzy weterynarii prywatnej praktyki oraz podjęto akcje uświadamiające dla organizacji rolniczych, kół łowieckich i samorządów poprzez rozpowszechnianie ulotek zawierających informację dotyczącą afrykańskiego pomoru świń oraz zasad postępowania w przypadku wystąpienia choroby.

W proces informowania i kształcenia rolników włączone zostały także wojewódzkie ośrodki doradztwa rolniczego, podległe Ministrowi Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Tematyka związana z zagrożeniem ASF oraz przeciwdziałaniem tej chorobie znalazła się wśród priorytetów pracy doradczej, określonych przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi na rok 2019, a także na 2020.

Podstawową formą akcji informacyjno – upowszechnieniowych jest zamieszczanie filmów, artykułów i innych materiałów w zakładkach, założonych w tym celu, na stronach internetowych

wszystkich ODR. Najczęściej zamieszczane są tam materiały otrzymywane od wojewódzkich lekarzy weterynarii lub z Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ponadto, na tablicach w centrali ODR –ów i w biurach terenowych są zamieszczane ogłoszenia, plakaty, komunikaty i inne ogłoszenia w formie drukowanej. Te same materiały zamieszczane są też przez pracowników ODR w urzędach gmin lub w sołectwach. Na podkreślenie zasługuje także działalność informacyjna, prowadzona poprzez publikację artykułów na ten temat w czasopismach (miesięcznikach) wydawanych przez ODR-y. Informowanie o potencjalnym zagrożeniu ASF prowadzone jest także podczas imprez masowych, organizowanych lub współorganizowanych przez ODR-y, tj. targach, dożynkach, wystawach, konkursach itp. Na imprezach tych rozdawane są ulotki na temat ASF, najczęściej opracowane przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi lub Główny Inspektorat Weterynarii.

W kwestii szkoleń i działań informacyjno-szkoleniowych należy zauważyć, że na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej rokrocznie, realizowany jest program mający na celu wczesne wykrycie zakażeń wirusem wywołującym afrykański pomór świń i poszerzenie wiedzy na temat tej choroby oraz jej zwalczanie na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Program obejmuje działania nakierowane na zwalczanie oraz zapobieganie rozprzestrzenianiu się wirusa ASF, w tym m.in. prowadzenie przez Inspekcję Weterynaryjną kampanii informacyjnej dla podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną związaną z produkcją żywności pochodzenia zwierzęcego i pasz, a także rolników, myśliwych, władz samorządowych, straży, inspekcji i innych służb oraz społeczeństwa, obejmującej rozpowszechnienie informacji o:

- objawach zakażenia wirusem ASF,
- ryzyku, jakie niesie wprowadzanie produktów wieprzowych do gospodarstwa, w którym są utrzymywane świnię, w tym w szczególności wprowadzanie na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej produktów pochodzenia wieprzowego spoza tego terytorium,
- metodach bezpiecznego unieszkodliwiania padłych dzików lub dopuszczalnych sposobach zagospodarowania odstrzelonych dzików,
- obowiązku zawiadomienia organów Inspekcji Weterynaryjnej o każdym przypadku znalezienia padłego dzika,
- wymaganiach dotyczących bioasekuracji.

Dystrybucja ulotek odbywa się za pośrednictwem organów Inspekcji Weterynaryjnej. Ulotki dystrybuje się na całym terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podczas wykonywanych kontroli podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną związaną z produkcją żywności pochodzenia zwierzęcego i pasz oraz posiadaczy świń (w ramach m.in. wizyt w stadach, w których są utrzymywane świnię). Dodatkowo ulotki dystrybuje się wśród myśliwych, w kołach łowieckich, wśród sołtysów,

wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast.

Niezależnie od imprez masowych, organizowane są specjalne szkolenia dla rolników lub wygłaszane wykłady na ten temat przy okazji innych szkoleń lub konferencji. Niektóre ODR-y wysyłają informacje e-mailowe bezpośrednio do rolników, którzy są zarejestrowani w bazie ODR. Doradcy terenowi udzielają także porad indywidualnych i pomagają w ubieganiu się o rekompensaty w przypadku wystąpienia ASF w danym gospodarstwie, o ile rolnicy zwrócą się o taką pomoc.

Ponadto, uprzejmie informuję, że w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 sfinansowano szkolenia rolników nt. „Nowoczesny chów świń i bydła mięsnego z uwzględnieniem zasad higieny, polepszania dobrostanu, profilaktyki i bioasekuracji jako alternatywy dla stosowania antybiotyków u zwierząt”. Wstępnie na przeszkolenie 6500 rolników założono przeznaczenie 3 320 000 zł. Ostateczna wysokość środków i liczba przeszkolonych rolników będzie zależna od wyników rozliczeń zrealizowanych operacji przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

Jednocześnie informuję, że w celu zapewnienia środków na zwalczanie ASF w projekcie ustawy budżetowej na rok 2020 zaplanowano łącznie na ten cel kwotę 402.319 tys. zł. Przy tym należy zauważyć, że środki budżetowe m.in. na zwalczanie chorób zakaźnych zwierząt są planowane ogółem.

Reasumując pragnę podkreślić, działania związane z ograniczaniem szerzenia się ASF na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej są podejmowane w sposób ciągły, z zastosowaniem wszelkich dostępnych środków, na wielu płaszczyznach we współpracy z różnymi resortami i instytucjami. Na poziomie województwa najistotniejszą rolę w procesie organizacji zwalczania choroby odgrywa przy tym wojewoda poprzez działania realizowane w ramach wojewódzkiego zespołu zarządzania kryzysowego. W kontekście obecnej sytuacji epizootycznej w zakresie ASF Polska wykorzystuje dotychczas zdobyte doświadczenia oraz korzysta z rozwiązań zastosowanych w innych państwach Unii Europejskiej, takich jak Czechy i Belgia.

Szymon Giżyński
Szymon
up. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi
SEKRETARZ STANU
Szymon Giżyński

Do wiadomości:

1. Biuro Prezesa Rady Ministrów (pismo z dnia 24 stycznia 2020 r. znak: BPRM.217.2.3.2019.JG).